

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2018»
XIII Халықаралық ғылыми конференциясы

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

XIII Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2018»

The XIII International Scientific Conference
for Students and Young Scientists
«SCIENCE AND EDUCATION - 2018»

12th April 2018, Astana

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2018»
атты XIII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XIII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2018»**

**PROCEEDINGS
of the XIII International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2018»**

2018 жыл 12 сәуір

Астана

УДК 378

ББК 74.58

Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2018» атты студенттер мен жас ғалымдардың XIII Халықаралық ғылыми конференциясы = XIII Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2018» = The XIII International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2018». – Астана: <http://www.enu.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2018. – 7513 стр. (қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-997-6

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 378

ББК 74.58

ISBN 978-9965-31-997-6

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2018

етеді, сондықтан қазіргі уақытта үздіксіз және тұрақты энергиямен жабдықтаудың маңыздылығы шешілмеген.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. БҰҰ Бас хатшысының «Энергетика және көлік» баяндамасы. Ұйымдастыру сессиясы 2001 жылғы 30 сәуір - 2 мамыр Е/СИ 17/2001/РС/20
 2. Василевич Т.А. «Международно-правовые проблемы сотрудничества в сфере обеспечения энергетической безопасности», з.ғ.к. Диссертациясы. М.,2008.
 3. Бүкіләлемдік Энергетикалық Кеңестің ресми сайты <https://www.worldenergy.org/>
 4. Елибаева, А. Е. «К проблеме интерпретации понятия энергетической безопасности» // Вестник международное право и международные отношения. 2011. №3.
 5. Кокошин А. А. Международная энергетическая безопасность. М.: «Европа»баспасы, 2006. – 80 б.
 6. <Http://www.energycharter.org/process/energy-charter-treaty-1994/energy-charter-treaty/>
 7. Http://www.kazinform.kz/ru/minsk-predlagaet-razrabotat-obschie-principy-energobezopasnosti-na-prostranstve-obse_a2328066
 8. Селиверстов С.С. Проект Конвенции по обеспечению международной энергетической безопасности - новый энергетический миропорядок? // Юрист. - 2011. - № 11
 9. Халықаралық энергетикалық қауіпсіздік туралы конвенцияның жобасы
- Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.**
10. <Http://www.kazenergy.com/kz/-8-9-2007/3573-2012-01-18-11-03-52.html>
 11. Андрей В. Корнеев. Доклад: Международные проблемы энергетической безопасности: позиции России и США в «Группе восьми» // Российская Академия наук. – 2006 г.
 12. Исаков И. И. Основные принципы энергетического сотрудничества государств// Евразийский юридический журнал https://www.eurasialaw.ru/index.php?Option=com_content&view=article&id=3423&Itemid=559

УДК 341.1/8

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚТАҒЫ ҚҰҚЫҚСУБЪЕКТІЛІК МӘСЕЛЕЛЕРІ

Құдайбергенова Аида Айдынқызы

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Заң факультеті

Халықаралық құқық мамандығы

Мпк-23 тобының студенті. Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекші: Сейдеш Б.Б

Аңдатпа. Бұл мақалада мемлекеттердің, халықаралық ұйымдардың, ұлттар мен ұлыстардың халықаралық құқық субъектілік мәселелері қаралады. Негізгі акцентті өз тәуелсіздігі үшін күресуші ұлттар мен ұлыстар құқықсубъектілігіне келтіреміз. Яғни ұлттардың өзін өзі анықтауы, олардың құқықтары жайлы қандай халықаралық құжаттарда бекітілгені, халықаралық құқықтағы құқықсубъектілік рөлі айтылған.

Annotation. In international law, legal personality has its principal place. The nature of international law is determined by the characteristics of its subjects. It serves the interests of regulating relations between sovereign subjects. This article examines the issues of international law on the part of states, international organizations, nations and nationalities. We give the main emphasis on the right of nationalities and ethnic groups that are fighting for their independence. In other words, the international recognition of national identity is based on the fact that the role of law in international law is the subject of law. It is said that in what documents are the rights to self-determination of peoples, about their role as a legal personality in international law.

Түйін сөз: құқықсубъектілік, мемлекет, халықаралық ұйымдар, ұлттар, ұлыстар.

Халықаралық құқықтың субъектісі дегеніміз – халықаралық құқықтар мен міндеттерге ие және осы құқықтар мен міндеттер бойынша халықаралық құқықтық жауапкершілігі бар халықаралық қатынастарға қатысушылар. Халықаралық құқықтық нормалардың негізгі субъектілері олардың егемендігіне байланысты тиісті міндеттердің және құқықтық мүмкіндіктердің тасымалдаушылары болып табылады. Яғни, оларды тәуелсіз етеді, олардың әлемдік деңгейде туындайтын қатынастарға қатысуын алдын ала анықтайды. Негізгі мүмкіндіктер мен жауапкершіліктер әлемдік деңгейдегі қарым-қатынастарға қатысушылардың жалпы мәртебесін сипаттайды. Белгілі бір пәндерге (халықаралық ұйымдар, елдер және т.б.) Жүктелген жауапкершілік және құқықтар осы санат үшін арнайы мәртебе қалыптастырады. Тиісінше, халықаралық құқық субъектілерінің екі түрі бар: бастапқы (егемен) және туынды (егемен емес). Халықаралық құқықтың негізгі субъектілері (мемлекеттер мен өздерінің тәуелсіздігі үшін күресуші ұлттар мен ұлыстар) олардың тәуелсіз мемлекеттің немесе ұлттық егемендігінің арқасында халықаралық құқықтар мен міндеттердің иелері ретінде танылады. Егемендік (мемлекеттік немесе ұлттық) оларды халықаралық құқықтың басқа субъектілерінен тәуелсіз етеді және халықаралық қатынастарға тәуелсіз қатысу мүмкіндігін алдын ала белгілейді. Олардың құқықтық құжаттары халықаралық құқықтың егеменді емес субъектілері үшін заңды тұлғаның құқықтық қайнар көзі болып табылады. Халықаралық ұйымдарға арналған мұндай құжаттар халықаралық шарттың нысанында қабылданған және халықаралық құқық субъектілері (бірінші кезекте, бастапқы) бекітетін жарғылары болып табылады. Халықаралық құқықтың субъектілері шектеулі заңды тұлға болып табылады, бұл осы қатысушыларды халықаралық қатынастарда бастапқы актерлердің мойындауына байланысты. Осылайша, туынды субъектілердің заңды тұлғаларының мазмұны мен мазмұны халықаралық құқықтың негізгі субъектілерінің еркіне байланысты. Алайда, халықаралық құқық субъектілері тек халықаралық құқық нормаларынан туындайтын құқықтар мен міндеттемелерді ғана емес, сонымен қатар біздің пікірімізше, оларды ішкі заңдар субъектілерінен айыратын екі басқа сипаттамаға ие. [1]

Мемлекет - халықаралық құқықтың негізгі субъектілері. Мемлекеттерде билік және үкімет аппараттары бар, олардың территориясы, халқы және, ең бастысы, егемендігі бар. Егемендік - мемлекеттің тәуелсіздігі, елдің артықшылығы мен шексіз билігі, сондай-ақ басқа мемлекеттермен қарым-қатынаста тәуелсіздік пен теңдігі. Мемлекеттің егемендігі халықаралық-құқықтық және ішкі аспектілерге ие. Мемлекеттің халықаралық-құқықтық мәртебесінің негізі мемлекеттердің құқықтары мен халықаралық құқықтық міндеттемелері болып табылады. 1970 жылғы Халықаралық құқық қағидалары туралы декларацияда әр мемлекеттің басқа мемлекеттердің құқықсубъектілігін құрметтеуге және халықаралық құқық қағидаларын сақтауға міндетті екені айтылған.

Халықаралық ұйымдар халықаралық құқық субъектілерінің жеке тобын құрайды. Халықаралық құқықтың негізгі субъектілерімен құрылған халықаралық үкіметаралық ұйымдар туралы, мысалы мұндай Кәсіподақтар дүниежүзілік федерациясының, Amnesty International және басқалар сияқты үкіметтік емес халықаралық ұйымдар, әдетте, жеке және заңды тұлғалардың, сондай-құрылған және «шетелдік элементі бар» қоғамдық бірлестік болып табылады. Осы ұйымдардың жарғылары, мемлекетаралық ұйымдардың жарғыларынан айырмашылығы, халықаралық шарттар болып табылмайды. Үкіметтік емес ұйымдар БҰҰ мен оның мамандандырылған мекемелерінде үкіметаралық ұйымдарда консультативтік халықаралық құқықтық мәртебеге ие болуы мүмкін. Осылайша, Парламентаралық одақ Біріккен Ұлттар Ұйымының Экономикалық және Әлеуметтік Кеңесінде бірінші санат мәртебесіне ие. Дегенмен, үкіметтік емес ұйымдар халықаралық құқық нормаларын құруға құқылы емес, сондықтан үкіметаралық ұйымдардан айырмашылығы халықаралық құқық субъектіліктің барлық элементтеріне ие бола алмайды. Халықаралық үкіметаралық ұйымдардың егемендігі жоқ, өз халқы, аумағы, мемлекеттің басқа да белгілері жоқ. Олар егемен субъектілермен халықаралық құқыққа сәйкес шарттық негізде құрылады және

құрылтай құжаттарында (ең алдымен жарғымен) белгіленген белгілі құзыретке ие. 1969 жылғы шарттар құқығы туралы Вена конвенциясы халықаралық ұйымдардың құрылтай құжаттарына қолданылады. [2]

Халықаралық ұйымдардың негізгі құқықтары:

- Халықаралық құқықтық нормаларды құруға қатысу құқығы;
- Ұйым органдарының белгілі бір өкілеттіктерді жүзеге асыруға, оның ішінде міндетті болып табылатын шешімдер қабылдау құқығына;
- Ұйымға және оның қызметкерлеріне берілетін артықшылықтар мен иммунитеттерді пайдалану құқығы;
- Қатысушылар арасындағы дауларды, ал кейбір жағдайларда ұйымға қатыспайтын мемлекеттермен де қарау құқығы.

Осы халықаралық құқық субъектілерінің ішіндегі өз тәуелсіздігі үшін күресуші ұлттар мен ұлыстарға тоқталып кетсек.

Мемлекеттердің құқық субъектілігі сияқты күресіп жатқан ұлттардың құқық субъектілігі объективті сипатқа ие, яғни, біреудің еркіне қарамастан бар. Қазіргі заманғы халықаралық құқық халықтардың өзін-өзі анықтау құқығын растайды және олардың әлеуметтік-саяси мәртебесін еркін таңдауға және дамытуға кепілдік береді. Халықтардың өзін-өзі анықтау принципі халықаралық құқықтың негізгі қағидаларының бірі болып табылады, оның қалыптасуы XIX-XX ғасырдың басында келеді. БҰҰ Жарғысының қабылдануымен ұлттың өзін-өзі анықтауға құқығы халықаралық құқықтың негізгі қағидаты ретінде заңдастыруды аяқтады. 1960 жылғы отарлаушы елдер мен халықтарға тәуелсіздік беру туралы декларация осы принциптің мазмұнын анықтап, әзірледі. БҰҰ Жарғысының ережелеріне сәйкес, қазіргі заманғы халықаралық құқықта күрескен мемлекеттердің құқықсубъектілігін растайтын нормалар бар. Тәуелсіз мемлекет құру үшін күрескен ұлттар халықаралық құқықпен қорғалған, олар мемлекеттің толық халықаралық тұлғаға ие болуына, мемлекетте тіркелуіне жол бермейтін күштерге қарсы мәжбүрлеу шараларын объективті қолдануы мүмкін. Бірақ мәжбүрлеуді қолдану тек қана ең алдымен, халықтардың халықаралық тұлғасының негізгі көрінісі ғана емес. Халықаралық құқық субъектісі өз саяси ұйымы бар квазимемлекеттік функцияларды дербес жүзеге асыратын ұлт ғана танылуы мүмкін[3].

Халықаралық құқықты дамытудың қазіргі кезеңінде және танылмаған мемлекеттерге қатысты қазіргі саяси тұрақсыздықта халықтардың және халықтардың өзін-өзі анықтау үшін күресетін халықаралық тұлғалар мәселесі өзектілігін, тіпті өзектілігін жоғарылатуда. Бұл мәселені ғылыми тұрғыдан зерттеуде тоқырау халықтың өзін-өзі тануына немесе халықаралық аренадағы іс-әрекеттерінің әрекетсіздігіне қарсы күрестегі практикалық мысалдардың жоқтығынан байқалды. Қазіргі заманғы халықаралық құқықтың тән ерекшелігі - халықтардың тең құқықтылығы мен өзін-өзі реттеу қағидасын құру. Бұл қағиданы қалыптастыру әлемнің түрлі өңірлерінің халықтарының отаршылдыққа және тәуелділіктің басқа да түрлеріне қарсы күрестегі жағдайында орын алды. БҰҰ Жарғысында тең құқықтар мен халықтардың өзін-өзі реттеу қағидасы халықаралық құқықтың жалпыға бірдей танылған нормасы ретінде бекітілген. Біріккен Ұлттар Ұйымының мақсаттарының бірі мемлекеттер арасындағы тең құқылық пен өзін-өзі анықтау қағидасын құрметтеу негізінде мемлекеттер арасындағы достық қарым-қатынастарды дамыту болып табылады (1-бап, 2-тармақ) [4]. Халықтардың өзін-өзі анықтау принципі келесі халықаралық құжаттарда дамыды: 1960 жылы БҰҰ Бас Ассамблеясының 15-ші сессиясында қабылданған Отаршыл елдер мен халықтарға тәуелсіздік беру туралы декларация; 1970 жылғы Біріккен Ұлттар Ұйымының Жарғысына сәйкес мемлекеттер арасындағы достық қарым-қатынастар мен ынтымақтастық туралы халықаралық құқық қағидалары туралы декларация. Соңғы декларация, атап айтқанда, жариялайды: «БҰҰ Жарғысында бекітілген халықтарға тең құқықтар мен өзін-өзі анықтау қағидасы бойынша барлық халықтар еркін шешім қабылдауға құқылы оның саяси мәртебесінен тыс араласуына және оның экономикалық, әлеуметтік және мәдени дамуына араласуға және әрбір мемлекет осы құқықты Жарғы ережелеріне сәйкес құрметтеуге

міндетті». Осындай ереже 1966 жылғы Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактінің 1-бабында және 1966 жылғы Экономикалық, әлеуметтік және мәдени құқықтар туралы халықаралық пактінің 1-бабында бекітілген, жалпы халықаралық келісімдер болып табылады. Әдетте халықтар өздерінің ұлттық еркіндік қозғалыстары, ұйымдары мен фронттары басшылығымен өзін-өзі тану құқығын халықаралық аренада өздерінің егемендік еркіндігін білдіріп, халықтарға қатысты заңнамалық және атқарушы функцияларды жүзеге асырады. Осылайша, халықтар халықаралық құқықтық қатынастарға, яғни халықаралық құқық субъектілеріне қатысады [5].

Қазіргі уақытта қайтадан халықтың немесе өзін-өзі анықтау үшін күрескен ұлттың белгілерінің тізбесі ғана емес, сондай-ақ осындай өзін-өзі анықтаудың толықтығы және халықтың халықаралық субъектілігінің дәрежесі. Палестинаны тану үшін күрестің жаңа толқыны, Приднестровье, Таулы Карабах, Косово, Оңтүстік Осетия, Абхазиядағы оқиғалар ғылыми және практикалық тұрғыдан өзін-өзі анықтауға тырысатын халықтардың халықаралық субъектілігінің дәрежесін түсіну, халықтардың тең құқықтарының және өзін-өзі анықтаудың, аумақтық тұтастықтың, шекаралардың қол сұғылмауының қағидаларымен байланысады. 1970 жылдардың соңынан бастап, яғни деколонизацияның нақты аяғынан бастап, тәуелсіздік үшін күресіп жүрген халықтар мен ұлттарға халықаралық құқық субъектісі мәртебесін беру мәселесіне біртіндеп өзгерістер енгізілді. Біріншіден, халықтардың және халықтардың өзін-өзі реттеу қағидасы халықаралық құқықтың қағидаларының бірі ғана болып табылады және халықаралық құқықтың басқа да қағидаларымен, атап айтқанда, аумақтық тұтастығы мен шекараларының қол сұғылмауымен бірге қолданылуы керек. Сондықтан көптеген авторлардың пікірінше, халықаралық құқық субъектісінің мәртебесі тәуелсіздік үшін күресетін барлық халықтар мен ұлттарға ғана берілмейді, бірақ олардың өзін-өзі анықтау құқығын пайдаланатындарға және төмендегі жағдайлардың кем дегенде біреуі болғанда ғана: 1) 1945 жылдан кейін қосылып, «өзін-өзі басқармайтын аумақтарға» жатады (біріншісі Палестина, екіншісі - Гуам). 2) егер мемлекет этностық, ұлттық, діни немесе басқа ұқсас негізде (мысалы, Косово) халықтың жекелеген топтарының теңдігі қағидатын ұстанбаса; 3) федералдық мемлекеттің құрылуы оның құрамынан жеке тұлғаларды (мысалы, КСРО) шығару мүмкіндігін қарастырады.

Екіншіден, халықтар мен ұлттардың өзін-өзі анықтау тәуелсіз мемлекетті құру арқылы ғана емес, сондай-ақ басқа мемлекеттің автономиялары арқылы да мүмкін екенін атап өткен жөн [6].

Егер ұлттар мен халықтардың халықаралық құқық субъектілері ретінде құқықтары мен міндеттері туралы айтатын болсақ, олардың мемлекетпен салыстырғанда айтарлықтай шектелгенін атап өту керек. Дегенмен, біз мыналарды ажырата аламыз: өзін-өзі анықтау және тәуелсіз мемлекетті құру құқығы; оларды білдіретін органдардың заңды тұлғаларын тану құқығы; халықаралық ұйымдардан және жеке мемлекеттерден халықаралық құқықтық қорғау алу құқығы; халықаралық шарттар жасасу және халықаралық құқық нормаларын жасау үдерісіне өзгеше түрде қатысу; халықаралық ұйымдардың қызметіне қатысу құқығы; халықаралық құқықтың қолданыстағы нормаларын дербес жүзеге асыру құқығы. Негізгі міндеттердің қатарында халықаралық құқықтың нормалары мен принциптерін ұстану міндеттерін бөліп көрсетуге және оларды бұзған жағдайда жауапкершілікті көтеруге болады. Қазір Палестина араб халқының тәуелсіздік үшін күрескен халықтар мен халықтардың халықаралық-құқықтық тұлғасы танылады. Кейбір авторлар Батыс Сахараның халқы сияқты мәртебеге ие екендіктерін айтады. Келтірілген мысалдарды егжей-тегжейлі қарастырайық.

Палестина араб халықтары. Израильдің Палестина аумағындағы тұрғындары өз мемлекетін құруда (қалпына келтіруде) күресуде. Палестина араб халықтары 1970-ші жылдарда халықаралық құқықтық тұлғасы танылған Палестинаны азат ету ұйымы (ПЛО) болып табылады. Алдымен Қауіпсіздік Кеңесі, содан кейін БҰҰ Бас Ассамблеясы. Қазір ол БҰҰ, Араб мемлекеттері лигасы және басқа да халықаралық ұйымдардағы бақылаушы мәртебесіне ие. ОРП Ресей, Египет, Франция, Сирия, Ливан және басқа мемлекеттерді қоса

алғанда көптеген елдермен байланыста. Палестина бірнеше ондаған әмбебап халықаралық шарттардың, атап айтқанда, 1949 жылғы Женева конвенцияларының және 1982 жылы Біріккен Ұлттар Ұйымының теңіз құқығы туралы конвенциясының қатысушысы болып табылады.

1993 жылы ПЛО Израильдің уақытша палестин автономиясымен айналысатын аумақтарда болуын көздейтін Вашингтон келісіміне қол қойды. Қазір бұл орган оккупацияланған аумақтарда әкімшілік және сот билігін жүзеге асырады. Уақытша Палестина автономиясын құру арқылы ПЛО халықаралық құқықтың субъектісі мәртебесін жоғалтты, ол автономия үкіметінің өкілдері деп танылды.

Батыс Сахараның халқы Палестина араб халқының жағдайына ұқсас, оның халықаралық құқықтық тұлғасы БҰҰ-да мойындалады, оған сәйкес бақылаушы мәртебесіне ие болды. Жақында қосылған тақырыптың халықаралық қатынастарында орын алған өзгерістерге байланысты «қалыптасу кезеңінде» және «олардың мемлекеттілігіне талпынған мемлекеттер» терминдері жиі қолданылады[7].

Д.И. Фельдман мемлекеттің тәуелсіздігі үшін күрескен мемлекет пен халықтың халықаралық құқықтың егемен және тең құқықты субъектілерінің екі түрі екенін жазды. Бірақ олардың теңдігі олардың құқықтық мәртебесінің өзіндік ерекшелігін білдірмейді. Соған қарамастан, халықаралық құқықтың осы субъектілерінің құқықтары мен міндеттерінің ұқсастығы бар және келесідей:

1) Мемлекеттің құқықсубъектілігі сияқты ұлттың құқықсубъектілігі басқа қатысушылардың халықаралық-құқықтық қатынастарда танылуына байланысты емес.

2) Ұлттың құқықсубъектілігі мемлекеттің құқықсубъектілігі дәрежесінде халықаралық құқықпен қорғалған және қамтамасыз етілген.

3) Мемлекеттің құқықсубъектілігі сияқты ұлттың құқықсубъектілігі сыртқы және ішкі қызмет салаларын қамтиды.

4) Халықтың ішкі және сыртқы істеріне араласпау халықаралық құқықтың басқа да субъектілері үшін, соның ішінде метрополиянықоса алғанда, егемен мемлекеттің істеріне араласпау сияқты қажет.

5) Халықтың оның құқықсубъектілігі мен егеменді құқығына қол сұғу жағдайында мәжбүрлеуге құқықтық мүмкіндігі бар[8].

Халықтар сондай-ақ мемлекеттермен және басқа халықтармен ресми қарым-қатынас орнатуға, халықаралық ұйымдар мен конференцияларға қатысуға, халықаралық құқық нормаларын жасау мен жүзеге асыруға қатысу құқығына ие. Бұл құқықтарды жүзеге асырудың нақты мысалдарын келтірейік. Халықаралық құқықтың басқа субъектілеріне көмек көрсету және қолдау, мысалы, арнайы комитеттер құруда (тәуелсіз және халықаралық ұйымдар құрамында) көрсетілген: Деколонизация бойынша арнайы комитет 1972 жылы Пуэрто-Рико халықтарының өзін-өзі анықтау құқығына қатысты шешім қабылдады; 1963 жылы Аддис-Абебада Африка Тәуелсіз Мемлекеттер Конференциясында Африка елдерінің тәуелді аумақтардағы ұлт-азаттық қозғалыстарға үйлесімді түрде бөлінуіне жауапты Үйлестіру комитетін құру туралы шешім қабылданды. 1960 жылы БҰҰ Бас Ассамблеясы «Біріккен Ұлттар Ұйымының және мамандандырылған мекемелердің жұмысында өзін-өзі басқаратын аумақтардың қатысуы» 1539 (XV) қарарын қабылдады. Палестинаны азат ету ұйымы Араб мемлекеттері лигасының және Африка бірлігі ұйымының (Африка одағы) мүшесі болды, сондай-ақ 1982 жылы Біріккен Ұлттар Ұйымының теңіз құқығы туралы конвенциясына қол қойды. 1991 жылы КСРО-ның бұрынғы республикаларының бастамасымен ұлттық азшылықтардың құқықтарын қорғау үшін толық егемендікті алу үшін БҰҰ (Танылмаған ұлттар мен ұлттар ұйымы) құрылды. Осы ұйымның негізгі талаптарының бірі халықаралық құқықтағы екі жақты стандартты аяқтау болып табылады. Ғалымдар бұл жағдайды қолдайды. Халықтар (соның ішінде байырғы халықтары) мемлекеттермен өзара қарым-қатынастарда (Солтүстік Америка мен АҚШ индейлары) екі жақты шарттар жасасып халықаралық құқықтың жергілікті нормаларын құруға белсенді қатысады[9].

Қорыта келгенде, қазіргі заманғы халықаралық қатынастар әр түрлі саяси, экономикалық, мәдени және басқа да қарым-қатынастар мемлекеттер мен олардың органдарының, халықаралық ұйымдардың, сондай-ақ жеке және заңды тұлғалардың арасындағы өзара іс-қимылдарының өсуімен сипатталады. Сонымен бірге, халықаралық құқықтың ұлттық доктринасы халықаралық құқықтық субъектіліктің қазіргі заманғы шындыққа сай келмейтіні анық. Өздеріңіз білетіндей, халықаралық құқық аморфтық емес, бірақ әлемдегі өзгеретін жағдайға байланысты өзгеруі керек. Бұл пікірді негізгі халықаралық құқықтың мақсаты және оның доктринаға сәйкес халықаралық бейбітшілік пен қауіпсіздікті қамтамасыз ету болып табылады, бұл болжамдарға негізделген. Халықаралық құқықсубъектілік туралы жалпы ережелер мен оны дамытудың негізгі үрдістері, атап айтқанда, халықаралық құқық субъектілерінің жекелеген санаттарына бағытталған халықаралық құқықты талдау кезінде (мемлекеттер, адамдар (ұлттар), халықаралық үкіметаралық ұйымдар, мемлекеттік органдар); және дәстүрлі емес (жеке). Халықтың (ұлттың) халықаралық құқықсубъектілігі туралы мәселені дұрыс шешу тек халықаралық құқықтың нормалары мен қағидалары мен ең алдымен мемлекеттердің аумақтық тұтастығын сақтай отырып, халықтың (ұлттың) халықаралық құқықтарын және міндеттемелерін ескере отырып ғана мүмкін болады. Сонымен қатар, халықаралық құқық субъектісі ретінде халық халықтарға ұлттық күрестің деңгейіне байланысты шектеулі халықаралық құқықсубъектілікке ие. Халықаралық құқық қабілеттілік белгілі бір табиғаттың түрлі өкілеттіктерін қамтиды. Соның ішінде деколонизацияға тарихи құқық; халықтың әлеуметтік, экономикалық, саяси даму үлгісін, мемлекеттіліктің құқығын, сондай-ақ байырғы халықтар құқықтарын және ұлттық азшылықтардың құқықтарын қорғау құқығын дербес анықтауға құқығы.

Осы мақаланы Л.А. Моджоряннің сөзімен аяқтағым келеді: «Өзін-өзі анықтау қағидасын мойындаудың логикалық салдары - бұл олардың тәуелсіздігі, халықаралық құқықтың егемендік субъектілері мемлекеттермен бірге және олармен тең жағдайда болу үшін күресетін ұлттар мен халықтардың танылуы»[10].

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Тункин Г.И. Теория международного права. М., 1970.
2. Игнатенко Г.В. Международно-правовой статус субъектов Российской Федерации // РЮЖ.1995.
3. [Http://readbookz.net](http://readbookz.net)
4. Тимченко Л.Д., Кононенко В.П. Международное право. - К.: Знания, 2012. - 631 с.
5. Международная правосубъектность. М., 1971.
6. Напсо М.Б. Традиционные и новые подходы в интерпретации права на самоопределение // Актуальные проблемы Российского права. 2008. №2(7).
7. [Http://studbooks.net](http://studbooks.net)
8. Фельдман Д.И. Международная правосубъектность (некоторые вопросы теории). М., 1971.
9. Международное право: учебник / Отв. Ред. Г.В. Игнатенко, О.И. Тиунов. М.: Норма, 2008.
10. Моджорян Л.А. Субъекты международного права. М., 1958.